

Handikappolitiskt program för Södertälje kommun

– alla nämnders och bolagsstyrelsers ansvar

Innehåll

Vision och grundläggande utgångspunkter	3
Syfte.....	4
Ansvar och uppföljning	4
Mål för arbetet med rättigheter för personer med funktionsnedsättning i Södertälje kommun	5
Samarbete med handikapporganisationerna	8
Lagar och vägledande dokument för handikappolitiken	9
Planens bakgrund.....	11
Ytterligare läsning vid arbete med funktionshinderfrågor.....	11
Nödvändiga definitioner	12

Handikappolitiskt program för Södertälje kommun dnr: KS
09/451

Fastställd av Kommunfullmäktige 2011-10-31

Giltig tom 2015-10-31

Kommunala handikapprådet ansvarar för revidering senast
2015-12-31

Dokumentansvar: Stadskansliet

Södertälje kommun, Handikappolitiskt program Vision och grundläggande utgångspunkter

Södertälje skall vara en kommun där alla människor har förutsättning att leva ett jämlikt och självständigt liv samt vara fullt delaktiga i samhället utan diskriminering.

Denna vision är Södertälje kommuns ledstjärna i det handikappolitiska arbetet. Arbetet för att uppnå visionen skall bygga på FN: s konvention om rättigheter för människor med funktionsnedsättning, Sveriges nationella handlingsplan för handikappolitiken, barnkonventionen samt Södertälje kommuns värdegrund.

FN har som en del av de mänskliga rättigheterna utarbetat en konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Syftet med konventionen är att ”främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde”. Sveriges riksdag och regering antog denna konvention den 14 januari 2009 varefter man i Sverige är lagstadgat skyldig att följa konventionen och dess allmänna principer:

FN: s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

- Respekt för inneboende värde, individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val samt enskilda personers oberoende
- Icke-diskriminering
- Fullständigt och faktiskt deltagande i samhället
- Respekt för olikheter och acceptering av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten
- Lika möjligheter
- Tillgänglighet
- Jämställdhet mellan män och kvinnor
- Respekt för den fortlöpande utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning och respekt för funktionshindrade barns rätt att bevara sin identitet

Sveriges riksdag och regering antog vid samma tidpunkt det fakultativa protokoll som hör till konventionen. Detta protokoll ger människor som anser att deras rättigheter enligt konventionen kränkts, möjlighet att lämna klagomål till en övervakningskommitté inom FN.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning består av 50 artiklar. Utgångspunkten för Södertälje kommuns arbete med dessa rättigheter är samtliga artiklar. Det här programmet har valt att fokusera på tre målområden där konventionens allmänna principer och flera av artiklarna kan sorteras in under. I slutet av programmet går det att hitta mer information om hela konventionen.

Syfte

Södertälje kommuns handikappolitiska program har utarbetats med avsikt att skapa en struktur för uppfyllandet av konventionens principer och artiklar. Tre konkreta mål med relaterade aktiviteter och indikatorer skall ligga till grund för att ge nämnder, bolagsstyrelser och förvaltningar stöd i sitt arbete för funktionsnedsattas rättigheter. Dessa mål är: bemötande, kommunikativ tillgänglighet och fysisk tillgänglighet. Till varje mål är ett antal artiklar kopplade.

Nästan 20 procent av Sveriges befolkning har en funktionsnedsättning, i många fall osynlig. Det handikappolitiska programmets syfte är att kommunen skall identifiera och undanröja specifika hinder för denna stora grupp människor.

På detta sätt bör kommunens handikapparbete leda till att alla skall kunna ta del av kommunens tjänster, service och verksamhet samt att fler personer med funktionsnedsättning skall anställas i kommunen.

Ansvar och uppföljning

Inom Södertälje kommun skall FN:s konventioner för personer med funktionsnedsättning och barn tillämpas inom all kommunal verksamhet. Varje kommunal nämnd/bolagsstyrelse/förvaltning liksom förtroendevalda och anställda skall inom sin verksamhet se till att gällande principer och lagar tillämpas.

Programmet ska ses som ett verktyg och vägledning att fullfölja konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Med utgångspunkt i Södertälje kommuns handikappolitiska program fastställer kommunfullmäktige mål i Mål & Budget, som sedan omsätts i konkreta nämndmål, aktiviteter och mätetal i nämndernas verksamhetsplaner. I Mål & Budgetdokumentet skall årligen aktiviteter för att motverka diskriminering på grund av funktionsnedsättning redovisas. I bokslutet och verksamhetsberättelsen redovisar nämnderna och kontoren vilka åtgärder som vidtagits under året. Ansvar för det handikappolitiska programmets fullföljande vilar på varje nämnd och bolagsstyrelse samt alla kommunens anställda och förtroendevalda.

Enligt kommunala handikapprådets reglemente ska rådet följa upp kommunens handikappolitiska program och lämna förslag till revidering. De åtgärder som vidtagits under året av nämnderna och kontoren ska rapporteras till kommunala handikapprådet som i sin tur förmedlar vidare till handikapporganisationerna.

Uppföljning av det handikappolitiska programmet görs en gång per år och revidering bör genomföras vart fjärde år.

Mål för arbetet med rättigheter för personer med funktionsnedsättning i Södertälje kommun

Mål 1 Bemötande

Vision

Kommunens anställda och förtroendevalda bemöter alla på ett respektfullt, serviceinriktat och professionellt sätt oavsett individuella olikheter.

Mål

Varje år ökar kunskapen hos kommunens anställda och förtroendevalda om situationen för personer med funktionsnedsättningar. Med denna ökade kunskap ökar också förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att ta sig in på arbetsmarknaden vilket i sin tur minskar dessa personers utanförskap och den onödiga ohälsa detta ofta medför.

Aktiviteter

1. Varje berört kontor/bolag/nämnd vidtar årligen åtgärder som ökar medvetenheten och kunskapen hos anställda och förtroendevalda om situationen för personer med funktionsnedsättning som i sin tur leder till en ökad möjlighet för personer med funktionsnedsättning att ta sig in på arbetsmarknaden på lika villkor som övriga befolkningen.
2. Kontor/bolag/nämnd ser till att samtliga beställare och upphandlare för in ett avsnitt om bemötande i kravspecifikationen för alla beställningar, upphandlingar och avtal
3. Kontor/bolag/nämnd konsulterar kommunala handikapprådet och handikapporganisationerna för att få en ökad kunskap om situationen för personer med funktionsnedsättningar.

Indikatorer

Varje år skall förvaltningar och bolag redovisa:

1. Vilka åtgärder som vidtagits för att öka medvetandet och kunskapen hos anställda och förtroendevalda om situationen för personer med funktionsnedsättning som även ökar förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att ta sig in på arbetsmarknaden
2. Antal beställningar, upphandlingar och avtal som innehåller ett avsnitt om bemötande i kravspecifikationen
3. Antal gånger samt på vilka sätt som konsultation har genomförts med handikapprådet och handikapporganisationerna.

Artiklar

Artikel 8 Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning

Artikel 22 Respekt för privatlivet

Artikel 27 Arbete och sysselsättning

I slutet av programmet går det att se samtliga artiklar som är kopplade till detta målområde.

Mål 2 Kommunikativ tillgänglighet

Vision

Personer med funktionsnedsättning lever oberoende och deltar fullt ut på livets alla områden. Var och en har tillgång till och förstår den information man har behov av och har möjligheter att kommunicera på sina villkor.

Mål

Informationen och dialogen om kommunens verksamhet samt de tjänster och den service kommunen erbjuder är tillgänglig och användbar på ett sådant sätt att var och en kan ta del av den och kommunicera på sina villkor. Varje medborgare skall därmed kunna påverka och delta i det politiska och offentliga livet, vilket i sin tur minskar dessa personers utanförskap och den onödiga ohälsa detta ofta medför.

Aktiviteter

1. Varje berört kontor/bolag/nämnd vidtar årligen åtgärder som ökar den kommunikativa tillgängligheten.
2. Kontor/bolag/nämnd ser till att samtliga beställare och upphandlare för in ett avsnitt om kommunaktiv tillgänglighet i kravspecifikationen för alla beställningar, upphandlingar och avtal
3. Kontor/bolag/nämnd konsulterar kommunala handikapprådet och handikapporganisationerna för att få en ökad kunskap om situationen för personer med funktionsnedsättningar.

Indikatorer

Varje år skall förvaltningar och bolag redovisa:

1. Vilka åtgärder som vidtagits för att öka den kommunikativa tillgängligheten.
2. Antal beställningar, upphandlingar och avtal som innehåller ett avsnitt om kommunikativ tillgänglighet i kravspecifikationen.
3. Antal gånger samt på vilka sätt som konsultation har genomförts med handikapprådet och handikapporganisationerna.

Artiklar

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet samt tillgång till information

Artikel 29 Deltagande i det politiska och offentliga livet

I slutet av programmet går det att se samtliga artiklar som är kopplade till detta målområde.

Mål 3 Fysisk tillgänglighet

Vision

Personer med funktionsnedsättning lever oberoende och deltar fullt ut på livets alla områden. De har full tillgång till den fysiska miljön och till de transporter som de har behov av samt till alla verksamheter och tjänster som kommunen och dess bolag erbjuder.

Mål

Den fysiska tillgängligheten utvecklas varje år så att möjligheten att ta del av kommunens tjänster och verksamheter ökar för alla.

Kontor/bolag/nämnd

1. Berörda förvaltningar, nämnder och bolag samarbetar med andra samhällsaktörer så att den fysiska tillgängligheten av kommunens verksamheter och tjänster ökar för varje år.
2. Kontor/bolag/nämnd ser till att samtliga beställare och upphandlare för in ett avsnitt om fysisk tillgänglighet i kravspecifikationen för alla beställningar, upphandlingar och avtal
3. Kontor/bolag/nämnd konsulterar kommunala handikapprådet och handikapporganisationerna för att få en ökad kunskap om situationen för personer med funktionsnedsättningar.

Indikatorer

Varje år skall förvaltningar och bolag redovisa:

1. Vilka åtgärder som vidtagits för att öka den fysiska tillgängligheten av respektive verksamheter och tjänster samt om dessa åtgärder skett i samarbete med andra samhällsaktörer.
2. Antal beställningar, upphandlingar och avtal som innehåller ett avsnitt om kommunikativ tillgänglighet i kravspecifikationen.
3. Antal gånger samt på vilka sätt som konsultation har genomförts med handikapprådet och handikapporganisationerna.

Artiklar

Artikel 9 Tillgänglighet

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Artikel 29 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

I slutet av programmet går det att se samtliga artiklar som är kopplade till detta målområde.

Samarbete med handikapporganisationerna

Södertälje kommun skall, i enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 4, ”nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem”. Detta innebär att synpunkter från handikapporganisationerna samlas in innan beslut fattas om förändringar och åtgärder som kan påverka personer med funktionsnedsättning.

Kommunala handikapprådet

Sedan början av 1970-talet finns det ett kommunalt handikappråd i Södertälje kommun. Handikapprådet är ett samråds- och referensorgan knutet till kommunstyrelsen där ledamöterna är utsedda av kommunfullmäktige och av handikapporganisationerna. Kommunala handikapprådet är Södertälje kommuns organ för samverkan med handikapporganisationerna. Genom handikapprådet tillförs kommunal verksamhet och planering, kunskap och erfarenheter från personer med funktionsnedsättning och deras organisationer. Det kommunala handikapprådet ska inte stå för och vara kommunens handikapparbete utan ska vara en del av det. Arbetet ska genomsyra all kommunens verksamhet där en självklar del ska vara att samverka med handikapprådet och därmed handikapporganisationerna. Nämnder och bolagsstyrelser underställer handikapprådet ärenden vilka berör förhållanden för personer med funktionsnedsättning för yttrande.

Kontorsombud

För att främja kommunens arbete med handikappfrågor och kontorens samverkan med kommunala handikapprådet utser samtliga förvaltningskontor ett kontorsombud. Ombudet bevakar både de individuella och generella handikappfrågorna, följer handikapprådets arbete samt deltar i en årlig konferens som är en del i kommunens arbete med handikappfrågorna. Att vara kontorsombud ingår som en del av tjänsten och det ska därför avsättas tid för att fullgöra uppdraget. Kontorsombuden och kontorschefen skriver ett kontrakt med kommunala handikapprådet där kontorsombudets uppgifter beskrivs.

Politiska företrädare

Varje nämnd och bolag utser också två handikappolitiska företrädare, en från majoriteten och en från oppositionen. Dessa bevakar handikappfrågorna, att kommunala handikapprådet har varit delaktigt innan ett beslut tas i de ärenden av övergripande karaktär som kan påverka förhållanden för personer med funktionsnedsättning, följer handikapprådets arbete, fungerar som kontaktpersoner mellan nämnden och handikapprådet samt deltar i de konferenser som är en del i kommunens arbete med handikappfrågorna.

Lagar och vägledande dokument för handikappolitiken

Enligt Södertälje kommuns värdegrund skall arbetet inom samtliga verksamheter kännetecknas av följande värderingar och principer:

Värderingar

- Medborgaren först
- Respekt för individen
- Mer än förväntat

Principer

- Utgå alltid från samhällsuppdraget
- Olikheter är en styrka

Nationell handlingsplan

År 2000 beslutade riksdagen om en Nationell handlingsplan för handikappolitiken.

Handlingsplanen, "Från patient till medborgare" (1999/2000: 79) anger följande nationella mål:

- en samhällsgemenskap med mångfald som grund,
- att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir delaktiga i samhällslivet,
- jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder.

Det handikappolitiska arbetet skall enligt handlingsplanen särskilt inriktas på:

- att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder,
- att förebygga och bekämpa diskriminering mot personer med funktionshinder,
- att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder förutsättningar för självständighet och självbestämmande.

Enligt den nationella handikappoliten ska det handikappolitiska arbetet utgå från ansvars- och finansieringsprincipen. Principen innebär att miljöer och verksamheter ska utformas och bedrivas så att de blir tillgängliga för alla människor och att de särskilda anpassningar som krävs finansieras på samma sätt som verksamheten i övrigt. Åtgärderna ska därmed inte vara beroende av särskilda bidrag eller anslag i budgeten utan ska ses som normala kostnader för att bedriva en viss verksamhet.

FN: s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Enligt regeringens proposition om Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2008/09:28) hade Sveriges arbete med mänskliga rättigheter haft ett begränsat fokus på personer med funktionsnedsättning. För att ändra på detta lämnade regeringen en proposition till riksdagen den 1 oktober 2008 med förslag att Sverige skulle tillträda FN: s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Denna konvention är juridiskt bindande för de stater som ratificerat den och den 14 januari 2009, trädde den i kraft i Sverige. Konventionen, som består av 50 artiklar, tillhör FN:s centrala konventioner om mänskliga rättigheter, men skapar inte i sig några nya rättigheter utan har till syfte att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter (FN: s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning Ds 2008:23).

FN: s standardregler

Fram till den 14 januari 2009, då konventionen för människor med funktionsnedsättning antogs, var det FN: s standardregler som vägledde Sverige i utformningen av handikappolitiken. Dessa standardregler antogs i FN: s generalförsamling 1993 och syftade till att säkerställa att människor med funktionsnedsättning har samma rättigheter och skyldigheter som andra medborgare. Standardreglerna är 22 till antalet och beskriver tydliga principiella ståndpunkter angående rättigheter, möjligheter och ansvar på olika samhällsområden. De ger också konkreta förslag på hur ett tillgängligt samhälle kan skapas och hur hinder för personer med funktionsnedsättning kan undanröjas. Standardreglerna är inte juridiskt bindande för medlemsstaterna, men tanken är att de ändå ska påverka hur olika länder formar sin handikappolitik genom att vara moraliskt förpliktande.

FN: s barnkonvention

Vid sidan om konventionen för personer med funktionsnedsättning är även barnkonventionen viktig i detta sammanhang. Den antogs av FN: s generalförsamling den 20 november 1989 och ratificerades i juni 1990. Barnkonventionen är inriktad på individen, det enskilda barnet och handlar om barnets rätt att få sina grundläggande rättigheter och behov tillgodosedda. Artikel 23 i konventionen behandlar särskilt rättigheter för barn med funktionsnedsättning.

Barnkonventionen har fyra grundläggande principer som ska vara styrande för tolkningen av övriga artiklar, men som också har en egen självständig betydelse:

- Inget barn får diskrimineras på grund av härkomst, kön, religion, funktionshinder eller andra liknande skäl (artikel 2).
- Barnets bästa ska vara vägledande vid allt beslutsfattande och vid alla åtgärder som rör barn och unga (artikel 3).
- Barn och unga ska tillåtas att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar (artikel 6).
- Barn och unga ska ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem (artikel 12).

Enkelt avhjälpna hinder

I den nationella handlingsplanen för handikappolitiken beskrivs ett antal mål för ett tillgängligare samhälle. Ett av dessa är att enkelt avhjälpna hinder på platser och i lokaler dit allmänheten har tillträde skulle ha varit åtgärdade i slutet av år 2010.

Onödig ohälsa

Statens folkhälsoinstitut har på uppdrag av regeringen tagit fram en lägesrapport (Statens Folkhälsoinstitut, R 2008:13) på hälsa bland personer med funktionsnedsättning. Rapporten visar att det är mer än tio gånger vanligare med dålig hälsa bland personer med funktionsnedsättning än hos den övriga befolkningen. En stor del av ohälsan beror inte på själva funktionsnedsättningen utan på påverkbara funktionshindrande processer som t.ex. ekonomisk otrygghet, diskriminering och brist på tillgänglighet. Rapporten visar också att om de ekonomiska förutsättningarna skulle förbättras, det sociala deltagandet öka, andelen kraftigt överviktiga minska, den fysiska aktiviteten öka samt nedlåtande och dåligt bemötande minska så skulle den dåliga hälsan minska med en tredjedel. De folkhälsopolitiska målen går hand i hand med de handikappolitiska målen.

Planens bakgrund

Södertälje kommuns handikappolitiska program har tagits fram genom samverkan mellan kommunala handikapprådet (KHR), handikapporganisationerna samt kommunens olika förvaltningskontor. Kommunens handikapplan från år 2002 har legat till grund och som utgångspunkt i arbetet. Programmet ska inte ses som en ersättning av handikapplanen utan som en revidering och förnyelse av den föregående.

År 1991 antogs en vision för det handikappolitiska arbetet i Södertälje kommun. Visionen togs fram i samband med att det handikappolitiska programmet för perioden 1992-95 antogs. Målet för det handikappolitiska arbetet har genom åren varit full delaktighet för alla.

Ytterligare läsning vid arbete med funktionshinderfrågor

- FN:s standardregler för funktionshindrade. Se www.regeringen.se
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Se www.regeringen.se
- FN:s konvention om barnets rättigheter. Se www.barnombudsmannen.se
- EU:s handlingsplan på handikappområdet. Se <http://ec.europa.eu/social>
- Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken från 2000. Se www.regeringen.se
- Södertälje kommuns värdegrund. Se www.sodertalje.se
- Enkelt avhjälpna hinder. Se www.boverket.se
- Kommunens handlingsprogram ”Tillgänglighet i gatumiljö 2007-2015”. Se www.sodertalje.se
- Handisam har ett gediget material som kommunen kan använda i arbetet med tillgänglighetsfrågor. Se www.handisam.se
- Mänskliga rättigheter...? – Handbok i mänskliga rättigheter på kommunal nivå. Se www.fritzes.se

Nödvändiga definitioner

Socialstyrelsen fastslog år 2007 följande definitioner:

Funktionsnedsättning

Funktionsnedsättning definieras som nedsättning av en fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan vara medfödd, uppstå på grund av sjukdom och kan vara bestående eller tillfällig.

Funktionshinder

Funktionshinder definieras som den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Det kan vara svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, sociala relationer, fritids- och kulturaktiviteter, utbildning samt demokratiska processer. Främst handlar det om bristande tillgänglighet och anpassning av omgivningen. En funktionsnedsättning i sig själv behöver alltså inte vara ett funktionshinder. Ett funktionshinder är inte en egenskap hos den enskilde utan det är i mötet med samhället, miljön och omgivningen som ett funktionshinder uppstår.

Södertälje kommun, Handikappolitiskt program

Bilaga 1. Tabell med koppling mellan FN-konventionen och detta program

Artikel i FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	Bemötande	Kommunikativ tillgänglighet	Fysisk tillgänglighet	Behandlas ej explicit i detta program
1-4 Syfte, definitioner o allmänna åtaganden	x	x	x	
5 Jämlikhet och icke-diskriminering	x	x	x	
6 Kvinnor med funktionsnedsättning	x	x	x	
7 Barn med funktionsnedsättning	x	x	x	
8 Medvetandegöra ...	x			
9 Tillgänglighet	x	x	x	
10 Rätten till liv				x
11 Risksituationer ..				x
12 Likhet inför lagen				x
13 Tillgång till rättssystemet				x
14 Frihet och personlig säkerhet				x
15 Rätt att inte utsättas för tortyr...				x
16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld el övergrep				x
17 Skydd för den personliga integriteten	x			
18 Rätt till fri rörlighet och till ett medborgarskap				x
19 Rätt att leva självständigt och delta i samhället	x	x	x	
20 Personlig rörlighet	x	x	x	
21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet samt tillgång till information		x		
22 Respekt för privatlivet	x			
23 Respekt för hem och familj	x			
24 Utbildning	x	x	x	
25 Hälsa	x	x	x	
26 Habilitering och rehabilitering	x	x	x	
27 Arbete och sysselsättning	x	x	x	
28 Tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet				x
29 Deltagande i det politiska och offentliga livet	x	x	x	
30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott	x	x	x	
31 Statistik o information				x
32-39 Internationellt samarbete och Kommittén för rättigheter ...				x
40-50 Konventionsstatskonferens och slutbestämmelser				x